

Xavier Aliaga

Novel·lista i periodista, premi Pin i Soler

“El tema de fons és la memòria i com abordar-la”



LES QUATRE VIDES DE L'ONCLE ANTOINE
Xavier Aliaga
27è Premi Ciutat de Tarragona de novel·la Pin i Soler
Editorial: Angle Barcelona, 2017
Pàgines: 224
Preu: 16,90 euros

Xavier Aliaga, nascut a Madrid el 1970 i criat a Xàtiva, és el responsable de la secció cultural de la revista *El Temps*. Com a narrador conrea diversos gèneres i ha publicat novel·les acompanyades de premi, com ara *Els neons de Sodoma* (Andròmina), *Vides desafinades* (Joanot Martorell) i *El meu nom no és Irina* (Premi de la Crítica). L'últim és *Les quatre vides de l'oncle Antoine*, amb què es va endur el 27è premi Ciutat de Tarragona de novel·la Pin i Soler.

És un text especial, escrit en una segona persona inquietant, on apareix una part de la història familiar a través de la de l'oncle Antonio, un home amb quatre vides: “La del pare ferroviari, la de l'activista en la clandestinitat, la del legionari [de la Legió estrangera francesa] i la de l'exiliat”, llegim. L'oncle va morir abans de fer els 40 anys, a França, després d'haver lluitat a Indoxina.

Un text que Aliaga ha treballat moltíssim perquè, com llegim a la mateixa obra: “A les històries, en minúscula, els detalls ho són tot. L'essència. Pateix l'èpica, però augmenta la precisió, l'aproximació més exacta possible a la veritat.” I per tancar la biografia, el millor és transcriure un altre fragment: “Periodista a temps parcial. Escriptor quan et deixen. Pare no massa encertat i espòs no sempre comprensiu. Fill no excessivament sol·lícit, ara que els teus pares no ho passen bé a causa de la malaltia de ta mare. Una multitasca absorbent, esgotadora. El temps s'esmuny de les mans com una an-

guila ensabonada. I la vida és un deliri incontrolable, un animal ferotge que agita les urpes, que intimida i fa por. El teu jo no és líquid com els personatges de les teues novel·les, es mou en un magma viscos. Córrer per atrapar el temps caminant descalç per un sòl entapissat de pedres punxegudes.”

Per què cal narrar la vida dels anònims?

A alguns lectors, la vida d'Antonio els remou i els recorda la vida de gent de la seva família que hagin patit les conseqüències de la guerra i la postguerra. La gran lliçó de tot això és que la dictadura va tenir efectes devastadors sobre molta gent. La meua novel·la és una manera de projectar una qüestió que de vegades és una mica abstracta, a través d'un personatge anònim però que ens aboca a un interès general, més enllà de l'interès d'exhumar una història familiar.

La vida dels anònims, normalment mor amb els que els van conèixer...

Totalment. El projecte de la novel·la es va encetar amb una conversa amb mon pare, que em va dir: “Morirà la tia Pilar, que era la germana gran dels sis, i no hauràs parlat amb ella del tio Antonio, i perdrem coses.” Efectivament va morir la tia Pilar i el procés no estava en marxa i vam haver de reconstruir dificultosament la història a través de testimonis que de vegades arribaven filtrats.

Per sort va poder accedir a l'ajut de documents, cartes i fotografies, que va incorporar al relat.

I més que hauria volgut tenir. Però crec que al final hi ha una documentació suficient per contar una història prou completa sobre el que va passar, que era també un desig familiar. I hi ha buits que jo omple literàriament, advertint prèviament el lector que ho estic fent, perquè no oblidem que és una novel·la.

Són els fragments amb un estil de novel·la més convencional.

Sí, són com esbossos de la novel·la que no va ser. Amb les peces que tenia podria haver fet una novel·la convencional, mitificadora, còmoda... Però vaig triar l'opció difícil, desmitificadora i que podia obrir algunes ferides. Que és el que al final passa.

Totes les famílies tenen el seu oncle Antoine, cada època marca les circumstàncies sociopolítiques específiques, però no totes tenen un escriptor.

Certament. I això és una de les claus. Per a la família no és el mateix la història oral que després llegir-la en un llibre. La fixació en un text és un salt exponencial que ni ells mateixos eren conscients de tot el que implicava.

A més de les quatre vides que proposa, o dins d'elles, encara hi veig altres perfils, com el d'“el marit de la perruquera” (Remedios) i del Pequeño Nicolás, per allò d'infiltrar-se en festes burgeses amb mandatari, fent d'espia...

Sí, hi ha altres perfils. El que és una mica fatxenda jo l'englobo en la vida paral·lela





que tenia a la de pare de família i ferroviari i membre del Partit Comunista, però en realitat és una cinquena. Ell transcendeix la dictadura col·laborant amb el Partit Comunista i també transcendeix la seua classe, s'infiltra en l'alta societat valenciana perquè era un paio trempat i li agradava vestir bé. Una de les tietes recordava que li deien el Dandy d'Albuixec.

Tot un personatge...

Va ser difícil superar la temptació de fer una novel·la convencional perquè hi havia molt de material que ja et donava feta l'obra. Però vaig fer un exercici de contenció, ajuntant el projecte. I crec que està bé així perquè li estàs contant una història real d'una manera que el lector ho té present, que no és ficció. I això crec que té un valor afegit.

A través de la història real del seu oncle, de quins grans temes ens parla, doncs?

L'efecte dels règims totalitaris i les guerres damunt les famílies, com les destrueixen. Tot i que el tema de fons per mi és la memòria i com abordar-la. Per això hi ha referències a Sebald, a Alfons Cervera, que és qui ha tractat molt el tema de la memòria al País Valencià, al llibre de Villatoro sobre el seu avi... I, a banda, a mi m'agrada molt explicar històries sobre la clandestinitat i, també, sobre la Legió, com ara la informació que vaig trobar sobre legionaris espanyols que es van quedar al Vietnam després de la guerra, de l'època francesa de

la guerra, perquè s'havien casat amb vietnamites.

I també ens parla de la repressió...

Sí, perquè també em va abellir explicar la història de la repressió contra els ferroviaris, que jo desconeixia.

No força gens l'aparició de temes, com ara l'exili, la distància, el silenci, la família, la mort... Hi són de manera natural.

És la història de l'Antonio però també és la història del llibre, de com s'afronta. Per això el narrador va passant per una pila d'estats d'ànim que, d'alguna manera, acaba contaminant el text. Algunes de les parts estan escrites en moments molt concrets i algunes de les anècdotes et remetent a vivències. I en això vaig voler ser curós perquè no acabés sent una novel·la sobre el narrador i no sobre l'Antonio, però penso que valia la pena deixar algunes pinzellades que dibuixen un poc com es va fer el llibre i en quin estat.

Cita molts escriptors, a més de directors de cinema i altres referents culturals, fins i tot personatges de 'Joc de trons'...

Ho faig sovint a les novel·les i en aquesta tenia més sentit, perquè s'ha construït a base de moltes lectures.

La va començar el 2011...

I des d'aleshores he estat fent recerca, fent-me preguntes, sobretot sobre el com, fent versions, depurant molt el text, enseyant textos que no funcionaven per saber per què no funcionaven... Ha sigut un procés molt laboriós.

Va dubtar com afrontar la redacció i al final va triar una inquietant segona persona.

Primer hi havia una part en tercera persona que vaig abandonar i vaig passar a primera. Però no em funcionava perquè em convertia en una mena de narrador protagonista que no era la intenció. Aleshores, casualment, contaminat per un relat en segona persona que vaig escriure per a una antologia de sèrie negra, em vaig adonar que aquesta segona persona és el que buscava. Em va servir per fer més depuració. Tot el que havia escrit en primera persona, que era més autoreferencial, ja no tenia sentit. Vaig llevar capítols sencers.

Ha quedat satisfet del resultat?

Vaig trigar molt a poder disfrutar de la novel·la, però sobretot en l'últim any vaig trobar la comoditat que m'havia mancat i, sí, he quedat satisfet amb el resultat.

A través de la història de l'oncle, al llibre parla de vostè i de la seva família. És dura i alhora bella la part en què relata la curta vida de la seva germana Raquel...

És una d'aquelles experiències que m'han marcat. Hi ha una part de la redacció que coincideix amb la malaltia de ma mare,

“He necessitat més ajuda que mai”

Xavier Aliaga narra a la seva última novel·la una història familiar real
JOSEP LOSADA

que també va morir de càncer, i em remet a la mort de la meua germana... És una bomba emocional. Tota la l'obra està molt treballada i reescrita, però hi ha alguns fragments que estan fets de correguda, com aquest de la meua germana. I han passat al llibre tal com van ser escrits.

Ha estat una mena de teràpia, doncs?

Sí, no me n'amago, té una part terapèutica que em va servir i per això vaig decidir conservar aquests fragments. La història, de fet, és molt, molt dramàtica, la del meu oncle i, afegides, també algunes petites meves.

Els agraïments són extensos...

He necessitat més ajuda que mai. Ara que tinc més ofici, vaig afrontar un projecte que em generava més dubtes que cap dels anteriors. A més hi ha el tema de la documentació, com ara sobre la Legió Estrangera, que hauria estat inviable sense l'ajut de Joaquín Mañes.

Què tal va la nova etapa d'“El Temps”?

És un moment molt complicat, en tots els aspectes, de resistència. Viure-ho en primera línia tindrà un cert valor d'ací un temps, però ara genera una certa angouxa. I esperem que tornem a poder fer la feina en unes condicions normals i no en aquest estat d'alerta permanent. *